

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره کارشناسی ارشد
تاریخ تشیع

گروه علوم انسانی

مصوب پانصد و چهل و هشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع

کمیته تخصصی: تاریخ و باستان‌شناسی
گرایش:
کد رشته:

گروه: علوم انسانی
رشته: تاریخ تشیع
دوره: کارشناسی ارشد

شورای گسترش آموزش عالی در پانصد و چهل و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ براساس طرح دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع که توسط گروه علوم انسانی تهیه شده و به تأیید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده و مقرر می‌دارد:

ماده (۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم‌الاجرا است.
الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می‌شوند.

ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و براساس قوانین تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می‌باشند.
ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده (۲) این برنامه از تاریخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم‌الاجرا است.

ماده (۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می‌شود.

رأی صادره پانصد و چهل و هشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱

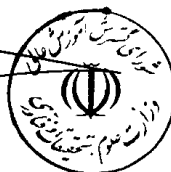
در خصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع

- (۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع که از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
(۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

رأی صادره پانصد و چهل و هشتمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۱ در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد تاریخ تشیع صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر جعفر توفیقی

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

دکتر سعدان زکائی

دبیر شورای گسترش آموزش عالی

فصل اول: مشخصات کلی دوره‌ی کارشناسی ارشد تاریخ تشیع

تعریف

- تاریخ تشیع یکی از رشته‌های تخصصی تاریخ اسلام در دوره کارشناسی ارشد است که به بررسی تاریخ تشیع در گذر تاریخ در ابعاد مختلف آن (سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و...) در جهان اسلام می‌پردازد.

اهداف

- ۱- تبیین روشمند و علمی تشیع به عنوان یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین فرق اسلامی در طول تاریخ اسلام؛
- ۲- دفاع از تشیع در بعد تاریخی در مقابل شبهات؛
- ۳- بررسی تحولات تاریخ تشیع به منظور تشخیص حقایق؛
- ۴- ارائه زمینه‌ها و علل پیدایی، رشد و سقوط دولت‌های شیعه در طول تاریخ؛
- ۵- آشنایی با پراکندگی جغرافیایی تشیع در طول تاریخ به منظور تشخیص زمینه‌های مناسب برای بهره‌برداری؛
- ۶- ارائه نقش تمدنی شیعه.

اهمیت و ضرورت

- از میان امت‌های مسلمان، سرگذشت شیعیان اهمیت در خوری دارد؛ زیرا از یک سو به تاریخ ائمه (ع) آگاهی یافته و از سوی دیگر با حکومت‌ها، فرقه‌ها و دانشمندان شیعی آشنا خواهیم شد و درک بهتری از وضعیت شیعیان خواهیم داشت، در نتیجه برنامه‌ریزی و آسیب‌شناسی مناسب‌تری صورت خواهد گرفت. علاوه بر این دانش پژوهان گرد آمده در مرکز جهانی علوم اسلامی از کشورها و سرزمین‌های مختلف جهان اسلام می‌باشند و این مسئله ضرورت شناخت تاریخ تشیع را برای آن‌ها دو چندان می‌کند.

طول و شکل دوره

- طول دوره‌ی کارشناسی ارشد تاریخ تشیع حداکثر ۵ ترم می‌باشد.
- نظام درسی، واحدی است.
- هر واحد درسی نظری برابر با ۱۶ ساعت می‌باشد که در قالب یک نیم سال ۱۶ هفته‌ای ارائه می‌گردد.
- هر واحد درسی عملی حداقل برابر ۳۲ ساعت می‌باشد.

تعداد واحدهای درسی

تعداد کل واحدهای درسی دوره‌ی کارشناسی ارشد تاریخ تشیع ۶۴ واحد می‌باشد. بخش عمده‌ی واحدها، نظری است و با تکیه بر پژوهش، در ضمن آموزش ارایه می‌گردد. واحدهای این دوره تحت دو عنوان که عبارتند از:

۱- دروس جبرانی ۲- دروس تخصصی مطابق جدول زیر طبقه‌بندی شده است.

ردیف	موضوعات دروس	تعداد واحد
۱	دروس جبرانی	۳۲
۲	دروس تخصصی	۲۸
۳	پایان نامه	۴
	جمع کل	۶۴

نقش و توانایی

- دانش‌آموختگان این رشته با توانایی که از مطالعات تاریخی به دست می‌آورند، قادر خواهند بود، هم چون پژوهشگری توانا در عرصه داخلی و خارجی بدرخشند و در مراکز علمی مفید واقع شوند و نیز می‌توانند پس از طی دوره کارشناسی ارشد ادامه تحصیل داده و نقش مؤثری در نشر و اعتلای فرهنگ و تمدن شیعی و شناساندن آن به جوامع مختلف ایفا نمایند و در تحقق اهداف ذکر شده سودمند باشند.

فصل دوم
جداول دروس

الف) دروس جبرانی رشته‌ی تاریخ تشیع

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	توصیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	فلسفه‌ی تاریخ	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	با توجه به نگرش قرآنی
۲	امام شناسی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	با توجه به شبهات
۳	جامعه‌شناسی تاریخی	۲	۳۲	۳۲	-	جامعه شناسی	به تذکر ۵ توجه شود
۴	تاریخ مذاهب اسلامی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	با نگاه فقهی
۵	رجال و درایه و کاربرد آن در تاریخ	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۶	فقه (۱)	۳	۴۸	۴۸	-	ندارد	در اجرا ۶ واحد اجرا گردد
۷	فقه (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۱)	در اجرا ۴ واحد اجرا گردد
۸	فقه (۳)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۲)	در اجرا ۴ واحد اجرا گردد
۹	اصول فقه	۳	۴۸	۴۸	-	ندارد	در اجرا ۶ واحد اجرا گردد
۱۰	روش تحقیق	۲	۴۸	۱۶	۳۲	ندارد	
۱۱	فلسفه اسلامی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۱۲	فلسفه اسلامی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	فلسفه اسلامی (۱)	*
۱۳	ادبیات عرب (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۱۴	ادبیات عرب (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	ادبیات عرب (۲)	*
۱۵	روان شناسی	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۱۶	جامعه شناسی	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۱۷	جغرافیای جهان اسلام	۲	۳۲	۳۲	-	اطلاعات سیاسی	*
۱۸	تفسیر قرآن	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۱۹	نقد تفکر اجتماعی غرب	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۰	مدیریت آموزشی و فرهنگی	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۲۱	شیوه‌های تبلیغ	۱	۱۶	۱۶	-	ندارد	*
۲۲	علوم سیاسی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۳	تعلیم و تربیت اسلامی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۴	نیازهای منطقه‌ای	۲	۳۲	۳۲	-	کلام تطبیقی (۱ و ۲)	*
۲۵	کلام تطبیقی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	*
۲۶	کلام تطبیقی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	کلام تطبیقی (۱)	*
جمع کل			۵۰	۸۱۶	۷۸۴	۳۲	

تذکر:

- ۱- دروسی که علامت ستاره ندارد الزامی است.
- ۲- عناوینی که با علامت ستاره مشخص شد، برای طلاب، اختیاری بوده و لازم است ۱۰ واحد از آن‌ها را انتخاب و بگذرانند.
- ۳- گروه‌های آموزشی می‌توانند در صورت ضرورت، دروسی را برای همه یا برخی از دانش‌پژوهان الزامی نمایند.
- ۴- گروه‌های آموزشی می‌توانند تا سقف ۶ واحد دروس پیشنیاز زبان پیش‌بینی و اجرا نمایند.
- ۵- گروه‌های آموزشی می‌توانند، درس اختیاری «جامعه‌شناسی» (ردیف ۱۶) را برای آن دسته از دانش‌پژوهانی که این ماده‌ی درسی را قبلاً نگذرانده‌اند، الزامی کند.

(ب) دروس تخصصی رشته‌ی تاریخ تشیع

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش‌نیاز	توضیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	فرقه‌های شیعی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	 <p>متون عربی</p>
۲	دولت‌های شیعی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۳	متون تخصصی	۲	۴۸	۱۶	۳۲	ندارد	
۴	مراکز تشیع	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۵	زبان تخصصی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	زبان عمومی	
۶	زبان تخصصی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	زبان تخصصی (۱)	
۷	تشیع در آثار مستشرقان	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۸	تاریخ حوزه‌ها و مرجعیت شیعی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۹	شیعه و تمدن اسلامی	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۱۰	تاریخ نگاری تشیع	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۱۱	شناخت مآخذ تاریخ تشیع	۲	۴۸	۱۶	۳۲	ندارد	
۱۲	دانشمندان شیعی و مهم‌ترین آثار علمی مکتوب	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۱۳	شیعه در جهان امروز	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۱۴	تاریخ اندیشه‌ی سیاسی شیعه	۲	۳۲	۳۲	-	ندارد	
۱۵	پایان نامه	۴	۱۲۸	-	۱۲۸		
جمع کل			۳۲	۶۰۸	۲۱۶	۱۹۲	

فصل سوم
سرفصل دروس

(الف)

دروس جبرانی

فلسفه‌ی تاریخ

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت قوانین و سنن حاکم بر تاریخ و شناخت نظریه‌ها و مکتب‌های معروف فلسفه‌ی تاریخ در اندیشه‌ی متفکران مسلمان و اروپایی.

سرفصل دروس:

- کلیات (تعریف تاریخ، اقسام فلسفه‌ی تاریخ، رابطه‌ی آن‌ها)
- فلسفه‌ی علم تاریخ
- علمیت تاریخی
- تاریخ و دیگر علوم
- واقعیت و حقیقت در تاریخ
- عینیت تاریخی
- تبیین تاریخی و انواع آن
- آزمون پذیری در تاریخ
- فلسفه‌ی نظری
- چیستی تاریخ
- چگونگی تاریخ (قانونمندی تاریخ، مسیر حرکت تاریخ، غایت و هدف تاریخ)
- جرایب تاریخ (محرک تاریخی)
- مکاتب فلسفه‌ی تاریخ (با تکیه بر دیدگاه‌ها و اندیشمندان مسلمان)
- فلسفه‌ی تاریخ از دیدگاه قرآن

منابع پیشنهادی:

- ۱- مقدمه‌ای بر فلسفه تاریخ؛ والش
- ۲- تاریخ در ترازو؛ زرین‌کوب
- ۳- فلسفه تاریخ؛ حسینعلی نودری
- ۴- فقر تاریخیگری؛ کارل پوپر

- ۵- جامعه باز و دشمنان آن؛ کارل پوپر
- ۶- عقل در تاریخ؛ هگل
- ۷- فلسفه تاریخ ابن خلدون؛ محسن مهدی
- ۸- تاریخ چیست؛ ای اچ کار
- ۹- مورخ و تاریخ؛ توین بی
- ۱۰- مقدمه بر روش تحقیق در تاریخ؛ کیتسون کلارک

راه کارهای اجرایی:

- کنفرانس و تحقیق.

امام شناسی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با ویژگی‌ها و جایگاه امام معصوم علیه السلام.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (امامت، ولایت، وصایت، نص و ...)

- ختم نبوت و ضرورت امامت

- ویژگی‌های امام (علم، عصمت، کرامت و ...)

- جایگاه امام

- تکوینی (واسطه‌ی فیض، تصرف در طبیعت و تفویض و ...)

- تشریحی (تفسیر و تبیین دین و ...)

- وظایف متقابل امام و امت

- وظایف امام (هدایت، رهبری، حفظ دین، تبلیغ و ترویج دین، اجرای احکام و ...)

- وظایف امت (شناخت، اطاعت و ...)

- شمار امامان (با تکیه بر روایات لوح و ائمه اثنی عشر علیهم السلام و ...)

- بررسی مسأله‌ی غیبت (با توجه به ضرورت وجود امام معصوم علیه السلام)

منابع پیشنهادی:

۱- الشافی فی الامامة؛ سید مرتضی

۲- تلخیص الشافی؛ شیخ طوسی

۳- تصحیح الاعتقاد؛ شیخ مفید

۴- اصول کافی؛ کلینی

۵- نقش ائمه علیهم السلام در احیای دین؛ علامه عسکری

۶- تاریخ طبری

۷- تاریخ یعقوبی

۸- الطبقات الکبری؛ ابن سعد

جامعه‌شناسی تاریخی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: جامعه‌شناسی

هدف: شناخت نظریه‌های مهم و پدیده‌های اجتماعی در تاریخ اسلام به همراه مطالعات موردی منابع.

سرفصل دروس:

- کلیات و مفاهیم (تعریف، موضوع، روش تحقیق، ارتباط جامعه‌شناسی تاریخی با علوم مرتبط)

- نظریه‌ها

- ابوریحان، ابن خلدون و...

- هرمنوتیک پدیده‌های تاریخی

- مکتب آنال

- پویاشناسی پدیده‌های اجتماعی در تاریخ اسلام

- حکومت

- خانواده

- جنگ

- تجارت

- مطالعات موردی (مطالعه پدیده‌های اجتماعی در کتب تاریخی مانند مروج الذهب، تجارب الأمم و...)

تاریخ مذاهب اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت اجمالی مذاهب فقهی مختلف اسلامی.

سرفصل دروس:

- کلیات (مفاهیم، تاریخچه و ...)

- مذاهب اسلامی

- شیعه امامیه

- زیدیه

- اسماعیلیه

- حنفی

- مالکی

- شافعی

- حنبلی

- ظاهری

- اباضی

- عصر رکود مذاهب

- عصر جدید مذاهب

منابع پیشنهادی:

۱- تاریخ التشریح الاسلامی؛ خضری بک

۲- تاریخ المذاهب الفقهیه؛ ابوزهره

۳- تاریخ فقه و فقها؛ ابوالقاسم گرچی

۴- طبقات الفقهاء؛ ابواسحاق شیرازی

۵- موسوعه طبقات الفقهاء؛ زیر نظر جعفر سبحانی

۶- المذاهب التسعة؛ شرفاوی

- ٧- مدخل في تاريخ التشريع الاسلامي؛ متاع القطان
- ٨- ادوار فقه؛ محمود شهابي
- ٩- ادوار اجتهاد؛ محمد ابراهيم جناتي
- ١٠- تاريخ حصر الاجتهاد؛ آغابزرگ طهراني
- ١١- الاجتهاد؛ دهلوی (دايرة المعارف القرن العشرين)
- ١٢- مقاله اباضيه؛ دايرة المعارف بزرگ اسلامي
- ١٣- مذهب اباضيه؛ محمد عرب
- ١٤- دعائم الاسلام؛ قاضي نعمان
- ١٥- تاريخ فقه و فقهاء؛ قدرت انيازی
- ١٦- مدخل الفقه الاسلامي؛ محمد سلام مذكور
- ١٧- مقدمه ای بر فقه شيعه؛ سيد حسين مدرسی
- ١٨- تاريخ الفقه الجعفري؛ سيد هاشم معروف حسنی
- ١٩- الامام الصادق عليه السلام و المذاهب الاربعه؛ اسد حيدر

رجال و درایه و کاربرد آن در تاریخ

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت اسناد و متون و چگونگی بهره گیری از آن در تاریخ.

سرفصل دروس:

- کلیات (آشنایی با هندسه علوم حدیث، تاریخ رجال، درایه و فقه الحدیث، مبانی حجیت حدیث در علوم مختلف با تکیه بر تاریخ)
- دانش درایه (آشنایی با اصطلاحات رایج)
- دانش رجال
  - تعریف، کاربرد و وظایف
  - آشنایی با منابع رجال شیعه
    - اصول اولیه
    - اصول ثانویه
    - جوامع رجالی
    - کتب تحقیقی
  - آشنایی با منابع رجال اهل سنت
    - معرفة الصحابة
    - طبقات
    - جرح و تعدیل
    - ثقات
    - ضعفاء
    - جوامع روایی
    - رجال مفرد
    - تاریخ علمی

منابع پیشنهادی

- ۱- اختیار معرفة الرجال کشی؛ طوسی
- ۲- رجال النجاشی
- ۳- رجال الشيخ الطوسی
- ۴- الفهرست؛ شیخ طوسی
- ۵- تنقیح المقال؛ مامقانی
- ۶- جامع الرواة؛ اردبیلی
- ۷- معجم رجال الحديث؛ خویی
- ۸- الرعاية في علم الدراية؛ شهيد ثانی
- ۹- اصول الحديث و احكامه؛ جعفر سبحانی
- ۱۰- الطبقات الكبرى؛ محمد بن سعد
- ۱۱- اسد الغایة؛ ابن اثیر
- ۱۲- الاستیعاب؛ ابن عبد البر قرطبی
- ۱۳- الاصابة في تمييز الصحابة؛ ابن حجر عسقلانی
- ۱۴- خلاصة الاخوان؛ علامه حلی
- ۱۵- رجال ابن داود
- ۱۶- الكامل في ضعفاء الرجال؛ ابن عدی
- ۱۷- اصول الحديث؛ محمد عجاج الخطیب
- ۱۸- الباعث الحثیث؛ احمد محمد شاکر
- ۱۹- التقات؛ بستی
- ۲۰- الجرح و التعديل؛ ابن ابی حاتم رازی
- ۲۱- الضعفاء الكبير؛ عقیلی
- ۲۲- لسان المیزان؛ ابن حجر عسقلانی
- ۲۳- میزان الاعتدال؛ ذهبی
- ۲۴- علوم الحديث و مصطلحه؛ صبحی صالح
- ۲۵- دانش رجال از دیدگاه اهل سنت؛ محمد رضا جدیدی نژاد

راه کارهای اجرایی:

بر اساس تتبع در منابع صحت و سقم رجالی آن به صورت کار عملی و تحقیقی برای دانش پژوهان در نظر گرفته شود.

فقته (١)

تعداد واحد: ٣

نوع واحد: نظري

پيش نياز: ندارد

هدف: آشنایی با زبان تخصصی فقه و بررسی اجمالی احکام و فراگیری شیوهی استنباط در حد کتاب شرح لمعه در ابواب ذیل.

سرفصل دروس:

- کتاب طهارة

- تعريف الطهارة و الطهور، احكام الماء المطلق و المضاف، السؤر، النجاسات و المپهترات الوضوء (موجباته و واجباته)، احكام التخلّي (واجبات التخلّي)، الغسل (موجباته و واجباته)، احكام الحائض و المستحاضة و النفساء، غسل مسّ الميّت (احكامه و واجباته)، غسل الميّت و واجباته، الكفن، صلاة الميّت، الدفن (واجبات الدفن)، التيمم (شرائطه و واجباته).

- كتاب صلاة

- الصلاة الواجبة: اوقات الصلاة اليومية، القبلة (العين و الجهة) ستر العورة و ما يعتبر في الساتر، شرائط مكان المصلّي، ما يراعى في مسجد الجبهة، ما يجب تركه في الصلاة، واجبات الصلاة في التروك، صلاة الجمعة (كيفيةها و واجباتها، حكمها في زمن الغيبة) صلاة العيدين، صلاة الآيات (واجباتها)، صلاة المسافر، صلاة الجماعة.

- كتاب زكاة، خمس، صوم، حج (متن لمعه)

- كتاب الجهاد، حكم الجهاد الابتدائي و شرائطه، في احكام البغاة، في الأمر بالمعروف و النهي عن المنكر.

- كتاب القضاء، تعريف القضاء، شروط القاضي، القول في كيفية الحكم.

- كتاب الشهادات، شرائط الشاهد، تفصيل الحقوق.

- كتاب المتاجر: موضوع التجارة، ما تحرم التجارة به، عقد البيع، شرائط المتعاقدين و شرائط العوضين في الربا،

- الخيارات (خيار المجلس، خيار الشرط، خيار العيب)، كتاب الدين، الحجر، الشركة، المضاربة، الوديعة و العارية

(متن اللمعة).

منابع پيشنهادی:

- اصلی:

١- الروضة البهية في اللمعة الدمشقية

۲- الزبدة الفقهية في شرح الروضة البهية

۳- تحرير الوسيلة؛ امام خميني (ره)

- فرعی:

۱- مسالك الأفهام في شرح شرايع الاسلام

۲- جامع المدارك؛ الخوانساري

راه کارهای اجرایی:

- به دلیلی که مطالب این درس (شرح لمعه) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان ارائه آن دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینه‌ی گفتگو و مشاوره، همراه با مراجعه به منابع یاد شده فراهم گردد.

فقه (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: فقه (۱)

هدف: آشنایی با زبان تخصصی فقه و بررسی اجمالی احکام و فراگیری شیوه استنباط در حد کتاب شرح لمعه در ابواب ذیل.

سرفصل دروس:

- کتاب الاجارة
- تعريف الاجارة، العقد، شروط المتعاقدين، شرائط المنفعة، هل للمستأجر أن يأجر؟ ضمان العين المستأجرة.
- كتاب الوكالة
- تعريف الوكالة، شروط المتعاقدين.
- كتاب الوصايا
- تعريف الوصية، شروطها، الوصية بما زاد عن ثلث المال، شروط الوصي.
- كتاب النكاح
- في المقدمات، احكام النظر، في العقد، ما يشترط في عقد النكاح، الشاهدان، اولياء العقد، العقد الفضولي، الحرامات، الحرامات بالنسب و الرضاع و المصاهرة.
- نكاح المتعة، شرعيتها، ايجابه و الاخلال بأجله، في المهر، ما يشترط في المهر، وقوع العقد من غير ذكر المهر.
- كتاب الطلاق
- اركان الطلاق و اقسامه، في العدد و احكامها.

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- ۱- الروضة البهية في اللمعة الدمشقية
- ۲- الزبدة الفقهية في شرح الروضة البهية
- ۳- تحرير الوسيلة؛ امام خميني (ره)
- فرعی:
- ۱- مسالك الافهام في شرح شرايع الاسلام
- ۲- جامع المدارك؛ الخوانساري

راه کارهای اجرایی:

- از آنجایی که مطالب این درس (شرح لمعه) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان ارائه آن دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینه‌ی گفتگو و مشاوره، همراه با مراجعه به منابع یاد شده فراهم گردد.

فقه (۳)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: فقه (۲)

هدف: آشنایی با فقه و بررسی اجمالی احکام و فراگیری شیوهی استنباط در حد کتاب شرح لمعه.

سرفصل دروس:

- کتاب الاقرار، کتاب الغصب: تعریفه و ردّ المغصوب و ضمانه مع التلف، کتاب الصيد و الذباجة، کتاب الاطعمة و الاشرية.

- کتاب الميراث: الموجبات، النسب و السبب، الموانع، السهام.

- کتاب الحدود: حدّ الزنا، قيوده، كيفية ثبوت الزنا، في القذف، حدّ المقدوف و كيفية ثبوته، تارك الواجب، سبّ

النبي، في حدّ الشارب للمسكر، حدّ السرقة، المحاربة، معنى المحارب و حدّه.

- کتاب القصاص: قصاص النفس و موجبه و شرائطه.

- کتاب الديات: خطأ الطيب، حامل المتاع، تقدير الدية (دية قتل العمد و الخطأ، اليمين، النخاع).

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- الروضة البهية في اللمعة الدمشيقة

۲- الزبدة الفقهية في شرح الروضة البهية

۳- تحرير الوسيلة؛ امام خميني (ره)

- فرعی:

۱- مسالك الافهام في شرح شرايع الإسلام

۲- جامع المدارك؛ الخوانساري

راه کارهای اجرایی:

- از آن جایی که مطالب این درس (شرح لمعه) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان ارائه آن

دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینهی گفتگو و مشاوره، همراه با مراجعه به منابع یاد

شده فراهم گردد.

اصول فقه

تعداد واحد: ۳

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مبانی و قواعد و نظریه‌ی جدید دانش اصول فقه در حدّ حلقه‌ی دوم و کشف ارتباط میان قواعد با رشد و با فن استنباط احکام شرعی.

سرفصل دروس:

- تمهید

- تعریف علم الاصول
- موضوع علم الاصول و فائده
- الحكم الشرعي و تقسيمه

- حجّية القطع

- خصوصيات القطع
- منجزية و معذرية القطع
- القطع الطريقي و الموضوعي
- الأدلة (المحرزة و الأصول العملية)

- تحديد المنهج في الأدلة و الأصول طبق مسلك حق الطاعة
- تحديد المنهج في الأدلة و الأصول طبق مسلك قبح العقاب بلا بيان

- الأدلة المحرزة

- تقسيم البحث في الأدلة المحرزة و بيان الأصل عن الشك في الحجية
- مقدار ما يثبت بالأدلة المحرزة

- الأدلة المحرزة، الدليل الشرعي

- مقدمة تحديد دلالات دليل الشرعي اللفظي و غير اللفظي
- أولاً: الدليل الشرعي اللفظي، التصوري و الظهور التصديقي علاقة الوضع بهما، الوضع التعييني و التعيني، علامات الحقيقة و الظهور المجاز، تصنيف اللغة و دلالة الخاصة و المشتركة، الأمر و النهي، الاحتراز في القيود، الاطلاق و انواعه و التقابل بينه و بين التقييد، بعض التطبيقات لقرينة الحكمة، العموم، تعريفه، أدواته و نحو دلالته، المفاهيم، تعريف المفهوم و ضابطه، مفهوم الشرط و الشرط المسوّق لتحقيق الموضوع، مناسبات الحكم و الموضوع

- ثانياً: الدليل الشرعي غير اللفظي: دلالة السكوت والتقرير، السيرة، اثبات صغرى الدليل الشرعي، وسائل الاثبات
- الوجداني، التواتر، الاجماع، سيرة المتشرعة والعقلاء، وسائل الاثبات التعبدية، ادلة اثبات حجبة خبر الواحد
نفيها، تحديد دایرة الحجبة، اثبات حجبة الدلالة في الدليل الشرعي، دليل حجبة الظهور و موضوعها، ظواهر الكتاب الكريم
- الأدلة المحرزة، الدليل العقلي

- قاعدة استحالة التكليف بغير المقدور، زمان الوجوب والواجب، أخذ العلم للحكم في موضوع الحكم،
اشتراط التكليف بالقدرة بمعنى آخر، بحث الترتب، اقتضاء الحرمة للبطلان، حجبة الدليل العقلي
- الاصول العملية

- القاعدة العملية الأولية في حالة الشك، القاعدة العملية الثانوية في حالة الشك (الاعتراضات على أدلة البرائة،
تحديد مفاد البرائة)، قاعدة منجزية العلم الاجمالي
- الاستصحاب: تعريفه، ادلته، اركانه و تطبيقاته (الاستصحاب في حالات الشك السببي و المسببي)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- حلقات (حلقه دوم)؛ شهید صدر (ره)، به همراه تقریرات درس خارج ایشان توسط آیت اشاهرودی و سید

کاظم حائری)

- فرعی:

۱- اصول فقه؛ مرحوم مظفر

۲- شرح الاصول؛ محمدصنقر، باقر ایروانی

۳- حاشیه سیدعلی اکبر حائری بر حلقات شهید صدر

راه کارهای اجرایی:

- از آن جایی که مطالب این درس (حلقه دوم) از اهمیت و عمق خاصی برخوردار است لازم است زمان آرایه آن

دو برابر در نظر گرفته شود و به طلاب محترم فرصت داده شود تا زمینه گفتگو و مشاوره همراه با مراجعه به منابع یاد
شده فراهم گردد.

روش تحقیق

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱ واحد نظری و ۱ واحد عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با روش های علمی تحقیق و کاربرد آن در فرایند تحقیق.

سرفصل دروس:

- کلیات (تاریخچه، تعریف، هدف، اهمیت و کاربرد روش های تحقیق در علوم انسانی و اسلامی)
- نقش تئوری ها در تحقیقات و پژوهش
- انواع روش های تحقیق
- مراحل علمی روش تحقیق
- طرح مسأله (انواع سؤالات شامل: چیستی، چگونهگی، چرایی و...)
- مطالعات اکتشافی (مصاحبه اکتشافی و ویژگی های انتخاب متن)
- چارچوب نظری
- فرضیه (مدل تحلیلی)
- جمع آوری اطلاعات (انواع روش های جمع آوری اطلاعات شامل: پرسش نامه، مشاهده، آزمایش تحلیل محتوا و...)
- تحلیل و نتیجه گیری
- تدوین و تنظیم گزارش
- شیوه بی نوشت و فهرست ها
- کتاب شناسی

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- ۱- روش های تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه پیام نور
- ۲- روش تحقیق در علوم اجتماعی؛ ریمون کیوی، ترجمه عبدالحسین نیک گوهر
- ۳- روش های علمی تحقیق در علوم انسانی؛ میر محمد سیدعباس زاده
- ۴- مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی؛ محمدرضا حافظ نیا

- فرعی:

۱- روش های تحقیق در علوم اجتماعی (۲ج)؛ باقر ساروخانی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۲- روش های تحقیق در علوم تربیتی و رفتاری؛ جان بست، ترجمه حسن پاشا شریفی، نرگس طالقانی

۳- روش های علوم اجتماعی، موريس دوورژه، ترجمه خسرو اسدی

راه کارهای اجرایی:

- استاد با توجه به مراحل عملی روش تحقیق از دانش پژوهان کار تحقیقی خواسته و به صورت عملی در کلاس

تکالیف آن ها را اصطلاح نماید. و در پایان ترم تحقیق کامل را به عنوان کار عملی دریافت نماید.

فلسفه اسلامی (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی فلسفه‌ی اسلامی با تأکید بر حکمت متعالیه.

سرفصل دروس:

- مقدمه‌ی هستی‌شناسی، مفهوم وجود، واقعیت عینی، وجود و ماهیت، احکام ماهیت
- مقدمه‌ی اصالت وجود
- اصالت وجود (منشأ پیدایش بحث، مبادی تصویری اصالت وجود)
- وحدت در کثرت، وحدت و کثرت در وجود عینی، مراتب وجود
- علت و معلول (مفهوم علت و معلولیت، کیفیت آشنایی ذهن با مفهوم علت و معلول ... اهمیت اصل علت، ضرورت علی و معلولی (تلازم، تقارن، نیازمندی معلول در بقاء)
- سنخیت میان علت و معلول (مناسبت میان علت و معلول، قاعده‌ی الواحد)
- احکام علت و معلول (دور و تسلسل)، علت فاعلی (مفهوم، اقسام فاعل مختار، اراده و اختیار)
- علت غایی (کمال، خیر، علت غایی، غایت، هدفمندی جهان)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- آموزش فلسفه؛ استاد مصباح یزدی (از درس ۲۱ تا درس ۴۰)
- فرعی:
  - ۱- شرح مختصر منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
  - ۲- شرح مبسوط منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
  - ۳- جلد هفتم مجموعه آثار شهید مرتضی مطهری
  - ۴- اصول فلسفه و روش رئالیسم؛ شهید مرتضی مطهری

راه‌کارهای اجرایی:

- تحقیق در این درس ضرورت دارد؛ موضوعات تحقیق می‌تواند مباحث مربوط به درس با توجه به دیدگاه خاص هر کدام از فلاسفه‌ی صاحب نام باشد. سیر تاریخی مباحث نیز مورد توجه قرار گیرد.

فلسفه اسلامی (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۱)

هدف: شناخت تحلیلی فلسفه اسلامی با تأکید بر حکمت متعالیه.

سر فصل دروس:

- مجرد و مادی (مفهوم واژه‌های مجرد و مادی - ویژگی‌های جسمانیات و مجردات)
- مکان (زمان و مکان، فرق جای و کجایی، حقیقت مکان)
- زمان (حقیقت زمان؛ نظریه‌ی صدر المتالیهین)
- انواع جواهر (جوهر جسمانی، جوهر نفسانی، برهان بر مجرد نفس، جوهر عقلانی، قاعده‌ی امکان اشرف، جوهر مثالی)
- ماده و صورت (نظریات فلاسفه درباره‌ی ماده و صورت)
- اعراض (کمیت، مقولات نسبی)
- کیفیت (کیف نفسانی، کیف محسوس، کیف مخصوص به کمیات)
- حقیقت علم
- اتحاد عاقل و معقول

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- کتاب آموزش فلسفه؛ استاد مصباح یزدی (از درس ۴۱ تا ۵۰)
- فرعی:
  - ۱- شرح مختصر منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
  - ۲- شرح مبسوط منظومه؛ شهید مرتضی مطهری
  - ۳- اصول و روش رئالیسم؛ علامه شهید مرتضی مطهری
  - ۴- درآمدی بر فلسفه اسلامی؛ عبدالرسول عبودیت

راه کارهای اجرایی:

- تحقیق نگاری در این درس ضرورت دارد. موضوعات تحقیق می‌تواند مباحث مربوط به درس با توجه به دیدگاه حاصل هر کدام از فلاسفه صاحب نام باشد. سیر تاریخی مباحث نیز مورد توجه قرار گیرد.

ادبیات عرب (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: تسلط دانش‌پژوهان بر مباحث کاربردی ادبی و تطبیق آن بر متون اصیل.

سرفصل دروس:

- تعیین ضرورت و جایگاه مباحث ادبیات در فهم نصوص دینی
- بیان نکات مهم و کاربردی مانند:
  - مؤغات ابتدا به نکره
  - شباهت و تفاوت بین حال و تمییز
  - فرق بین عطف بیان و بدل
  - اقسام عطف
  - اعراب اسماء شرط و استفهام و...
- بررسی آیات و متون ادبی منتخب مانند (سوره مائده/۳۰-۲۷؛ سوره طه/۳۵-۲۵؛ سوره انعام/۱۱۲ و ۱۱۴، متن تفسیر مجمع البیان [سوره غافر]، ص ۷۹۸-۸۰۵)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- متن تدوین شده‌ی مرکز جهانی
- فرعی:
  - ۱- مجمع البیان، بحث الاعراب
  - ۲- مغنی اللیبیب باب رابع و باب هشتم
  - ۳- النحو الوافی شرح الکافیة
  - ۴- املاء ما من به الرحمن
  - ۵- اعراب القرآن؛ درویش
  - ۶- الجدول فی اعراب القرآن؛ صافی

راه کارهای اجرایی:

- ۱- انتخاب آیات و روایاتی که متضمن نکات کاربردی قابل توجهی از مباحث ادبیات باشد، مانند آب وضو.
- ۲- انتخاب متون درسی از علوم مختلف حوزوی مانند: تفسیر، فقه، اصول و...
- ۳- مقداری از بحث به عنوان تحقیق به دانش‌پژوهان واگذار شود و اساتید مجازند حدود ۱/۲ نمره را به آن اختصاص دهند.

ادبیات عرب (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: ادبیات عرب (۱)

هدف: ایجاد توانایی تطبیق قواعد کاربردی و مباحث مفردات.

سرفصل دروس:

- بیان نکات مهم و کاربردی از مفردات مانند:
- إن، أن، ما، أمّا، لَمّا، لام و ...
- بیان نکات مهم بلاغی همچون استعاره، کنایه و ...
- بررسی آیات و متون ادبی مستخَب (سوره ی بقره/۲۵۵، آل عمران/۱۷۸، ابراهیم/۱۲ و ...، متن تفسیر مجمع البیان، سوره ی یوسف، ذیل آیه ۱ الی ۱۰.

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- متن تدوین شده ی مرکز جهانی

- فرعی:

۱- مجمع البیان بحث الاعراب

۲- مغنی اللّیب باب اول

۳- الکشاف

۴- شرح الکافیة

۵- اعراب القرآن؛ درویش

۶- مختصر المعانی

۷- جواهر البلاغة

راه کارهای اجرایی:

- ۱- انتخاب آیات، روایات و اشعاری که متضمّن نکات کاربردی قابل توجهی از مباحث ادبیات باشد، مانند: آیه ی تیمّم.
- ۲- انتخاب متون درسی از علوم مختلف حوزوی مانند: تفسیر، فقه، تاریخ و ...
- ۳- مقداری از بحث به عنوان تحقیق به دانش پژوهان واگذار شود و حدود $\frac{1}{4}$ نمره به آن اختصاص یابد.

روان‌شناسی

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مفهوم روان‌شناسی و روش‌های آن و تشخیص جایگاه روان‌شناسی در بین سایر علوم، بررسی رفتار موجود زنده (به ویژه انسان) و شناخت کلی از مفاهیم اختصاصی و کلیات این علم.

سرفصل دروس:

- تعریف روان‌شناسی
- ماهیت علمی روان‌شناسی
- موضوع روان‌شناسی
- هدف و روش‌های علم روان‌شناسی (ویژه‌ی مطالعه روان‌شناسی)
- تعریف و موضوع رشته‌های تخصصی روان‌شناسی
- مطالعه علمی رفتار (عوامل مؤثر بر رفتار)
- تفاوت‌های فردی
- احساس و ادراک
- هوش
- یادگیری و فرآیند آن و انواع مختلف آن
- شخصیت
- انگیزش و هیجان و عوامل آن
- یاد آوری و فراموشی (حافظه)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- روان‌شناسی عمومی؛ آذربایجانی و سالاری فر
- فرعی:
  - ۱- روان‌شناسی عمومی؛ حمزه گنجی
  - ۲- زمینه‌ی روان‌شناسی، محمد پارسا
  - ۳- زمینه‌ی روان‌شناسی؛ هلیگارد، ترجمه جمعی از نویسندگان
  - ۴- روان‌شناسی عمومی، هیدوس عظیمی.

جامعه‌شناسی

تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری
پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با اصطلاحات، مفاهیم و روش‌های جامعه‌شناسی و فهم دقیق اصطلاحات علمی مشترک میان جامعه‌شناسی و سایر حوزه‌های علوم اجتماعی و نیز ارتقای توانایی دانش پژوهان در ایفای نقش‌های مورد انتظار.

سرفصل دروس:

- کلیات (تعریف، موضوع، روش و هدف)
- جامعه و فرهنگ
- منزلت و نقش اجتماعی
- گروه‌های اجتماعی
- نهادها (تعریف، ویژگی و کارکرد)
- نهاد خانواده
- نهاد دین
- نهاد حکومت
- قدرت و اقتدار
- جامعه‌پذیری و شخصیت
- کجروی و انحراف
- قشربندی و طبقات اجتماعی
- جنبش‌های اجتماعی
- تغییرات اجتماعی

منابع پیشنهادی:

- ۱- درآمدی به جامعه‌شناسی؛ کوئن، بروس، ترجمه محسن ثلاثی، تهران فرهنگ معاصر.
- ۲- درآمدی بر جامعه‌شناسی اسلامی؛ دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، قم، بی‌تا.
- ۳- مبانی جامعه‌شناسی؛ دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، تهران، سمت.
- ۴- درآمدی بر جامعه؛ رابرتسون، یان، ترجمه حسین بهروان، مشهد: آستان قدس رضوی.
- ۵- جامعه‌شناسی؛ گیدنز، آنتونی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران- نشرنی.

راه‌کارهای اجرایی:

- با توجه به گرایش تحصیلی دانش پژوهان، لازم است استاد جهت‌گیری درس را معین کند.

جغرافیای جهان اسلام

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: اطلاعات سیاسی

هدف: آشنایی با موقعیت جغرافیایی کشورهای اسلامی، شناسایی ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی جهان اسلام برای بهره‌گیری از فرصت‌های آن در عرصه نظام بین‌المللی بر مبنای نظریه‌ی وحدت اسلامی و عزت و اقتدار مسلمانان.

سرفصل دروس:

- مفاهیم و کلیات

- مفاهیم، جغرافیا، سیاست و جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک و مفاهیم مرتبط

- آشنایی با جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک

- تاریخچه‌ی جغرافیای سیاسی

- جغرافیای سیاسی در تمدن یونانی و رومی

- جغرافیای سیاسی در تمدن اسلامی

- جغرافیای سیاسی در تمدن جدید (غرب)

- تاریخچه‌ی ژئوپلیتیک

- از جغرافیای سیاسی تا ژئوپلیتیک

- تاریخچه‌ی ژئوپلیتیک در قرن بیستم

- تحولات جهانی و نظریه‌های ژئوپلیتیکی در هزاره‌ی سوم

- عوامل مؤثر در ژئوپلیتیک

- سیری در پیدایش و گسترش جهان اسلام

- پیدایش و گسترش اسلام در شبه جزیره عربستان

- گسترش محدوده‌ی جغرافیایی اسلام به آسیا

- گسترش محدوده‌ی جغرافیا اسلام به آفریقا

- گسترش محدوده‌ی جغرافیایی اسلام به اروپا

- توانمندی‌های جغرافیای جهان اسلام

- جغرافیای طبیعی جهان اسلام

- جغرافیای انسانی جهان اسلام

- جغرافیای اقتصادی جهان اسلام

- جغرافیای فرهنگی جهان اسلام

- جغرافیای سیاسی جهان اسلام

- توزیع و تقسیم‌بندی جغرافیای جهان اسلام

- تقسیم جهان اسلام بر مبنای قاره‌ای

- تقسیم جهان اسلام بر مبنای ایدئولوژی و مذهبی و فرقه‌ای

- تقسیم جهان اسلام بر مبنای زبان و قومیت

- تقسیم جهان اسلام بر مبنای ام‌القری

- استعمارگران غربی و جهان اسلام

- برداشت تاریخی غرب از جهان اسلام

- هجوم غربیان به مرزهای جغرافیای جهان اسلام (از جنگ صلیبی به بعد)

- نقش استعمارگران غربی در توزیع جغرافیای جهان اسلام در قرن ۱۹ و ۲۰

- ظهور خاورمیانه در عرصه رقابت‌های ابرقدرت‌ها

- آمریکا و پروژه‌ی خاورمیانه جدید

- افغانستان و عراق سرپل‌های ایجاد خاورمیانه جدید.

- بررسی جغرافیای مناطق بحران‌زا در جهان اسلام (فلسطین، کشمیر، قفقاز، چین، بالکان، سودان، نیجریه،

عراق، افغانستان)

- بررسی جغرافیای سیاسی کشورهای مهم اسلامی (اندونزی، پاکستان، عربستان، ایران، مصر، ترکیه)

- ضرورت اتحاد و همگرایی در جهان اسلام

- پیشنیازهای وحدت در جهان اسلام

- تئوری‌های وحدت در جهان اسلام

- عوامل بازدارنده در جهان اسلام

منابع پیشنهادی:

۱- مبانی جغرافیای سیاسی؛ دره میرحیدر

۲- ژئوپلتیک؛ عزت ا... عزتی

۳- جغرافیای سیاسی جهان اسلام؛ عزت ا... عزتی

۴- شناخت کشورهای اسلامی؛ غلام‌رضا گلی زواره‌ای

تفسیر قرآن

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آگاهی از تفسیر ترتیبی یک سوره‌ی قرآن بر اساس روش و گرایش رشته مربوطه.

سرفصل دروس:

- الف) اشاره‌ای کوتاه به روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن و کاربرد هر کدام
- ب) تفسیر ترتیبی یکی از سوره‌های زیر (به تناسب رشته)
  - سوره‌ی حدید (ترجیحاً برای طلاب رشته‌ی فلسفه و کلام و عرفان)
  - سوره‌ی آل عمران (ترجیحاً برای رشته‌ی ادیان)
  - سوره‌ی مائده (ترجیحاً برای رشته‌ی مذاهب اسلامی)
  - سوره‌ی قصص (ترجیحاً برای رشته‌ی تاریخ اسلام)
  - سوره‌ی نور (ترجیحاً برای رشته‌های فقه و اصول و فقه و معارف اسلامی)
  - سوره‌ی لقمان (برای رشته‌های دیگر یا اقتضانات اخلاقی و تربیتی مورد نیاز)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- تفسیر المیزان؛ علامه طباطبایی (ره)
  - ۲- تفسیر قرآن کریم؛ ملاصدرا
  - ۳- تفسیر فی ظلال القرآن؛ سید قطب
  - ۴- درسنامه روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن؛ محمد علی رضایی اصفهانی
- فرعی:
  - ۱- تفسیر قرطبی
  - ۲- تفسیر زبدة البیان؛ مقدس اردبیلی

راه کارهای اجرایی:

- ۱- بررسی بخش الف حداکثر دو جلسه و برای بخش ب بقیه جلسات تدریس شود.
- ۲- در انتخاب سوره‌ی مورد نظر به رشته و نیاز طلاب توجه ویژه شود.
- ۳- در تدریس به رویکرد تفسیر انتخاب شده (کلامی، فلسفی، فقهی، علمی و...) توجه شود و ضمن تطبیق قواعد به تمرین شیوه‌ی صحیح آن پرداخته شود.

نقد تفکر اجتماعی غرب

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با چیستی، فرایند شکل‌گیری، مبانی و پیامدهای تفکر اجتماعی غرب و ارزیابی علمی نسبت به آن.

سرفصل دروس:

- مفاهیم و کلیات

- تعریف غرب، غرب‌گرایی، مفهوم تفکر اجتماعی و نقد اهداف و انگیزه‌ها، روش و رویکردها در ارزیابی و شناخت غرب،

- گذر تاریخی (فرایند شکل‌گیری فرهنگ و تمدن غربی)

- ریشه‌های تفکر اجتماعی معاصر غرب در یونان باستان، شاخص‌های قرون وسطی و عصر جدید

- مبانی و ویژگی‌ها

- اومانیزم، سکولاریسم، مبانی معرفت‌شناختی (علم Science و عقل محوری و...) لیبرالیسم، پلورالیسم

- پست مدرنیسم

- جهانی شدن یا جهانی سازی پست مدرنیسم، موضع‌گیری جهان اسلام در قبال آن

- اندیشه‌ی اجتماعی غرب و جهان اسلام

- فرایند ورود فرهنگ غرب به جهان اسلام، بررسی مواضع و واکنش‌ها

- پذیرش

- طرد

- برخورد گزینشی

- شکل‌گیری احزاب و گروه‌ها با توجه به فرهنگ غرب (غربزده، التقاطی، اسلامی)

- ره‌آورد اندیشه و فرهنگ غرب در

- پیامدهای سیاسی، بحران هویتی، جامعه‌مدنی، توسعه و تحزب (مروری فهرست وار بر مباحث)

- پیامدهای فرهنگی و اجتماعی وضعیت نظام خانواده، فردگرایی افراطی، ناهنجاری‌های اجتماعی و...

نگرش ابزاری به انسان، بحران معنویت

- پیامدهای اختصاری، حاکمیت اقتصاد و بازار، استعمار، امپریالیسم و...

- نتایج بحث

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- غرب شناسی؛ سید احمد رهنمایی

- فرعی:

۱- ظهور و سقوط لیبرالیسم

۲- خداوندان اندیشه‌ی سیاسی

۳- شرق شناسی؛ ادوارد سعید

۴- نقد عقل مدرن

۵- فرهنگ اسلام در اروپا و غرب

راه کارهای اجرایی:

- مشارکت دانش پژوهان در مباحث درس به صورت فعال (کنفرانسی)

مدیریت آموزشی و فرهنگی

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت ویژگی‌های نهادها و مؤسسات آموزشی و فرهنگی جهت حضور و فعالیت اثربخش؛ بررسی مسایل و مشکلات فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی و چگونگی استفاده از اصول و روش‌های مدیریت در حل مشکلات.

سرفصل دروس:

- کلیات

- تعاریف و مفاهیم اصلی و درآمدی بر:

- انسان و جامعه

- علم و تمدن

- دانش و فن‌آوری

- مطالعه‌ی فرهنگی شامل:

- زیر ساخت‌های فرهنگ (نیازها، هنجارها، عقاید و باورها، آداب و سنت‌ها و نمادها و...)

- جامعه‌شناسی فرهنگ‌ها (فرهنگ بومی، فرهنگ ملی، فرهنگ منطقه‌ای، فرهنگ جهانی، فرهنگ دینی و...)

- گستره‌ی فرهنگ (کالاهای فرهنگی، نهادهای فرهنگی، فعالیت‌های فرهنگی، نیروهای فرهنگی، روابط و

مناسبات فرهنگی و...)

- عوامل محیطی فرهنگ (جمعیت، سرزمین، سیاست، اقتصاد، دانش و فن‌آوری و...)

- تبادل و تحوّل فرهنگی

- فرآیند مدیریت آموزشی

- هدف‌ها و ضرورت‌های آموزش

- نیازسنجی و مخاطب‌شناسی در نهادهای آموزشی

- هدف‌گذاری ابعاد و حوزه‌های آموزشی

- روند برنامه‌ریزی آموزشی

- سازماندهی آموزشی

- نظارت و ارزیابی امور آموزشی

- تکنولوژی و ابزار آموزشی

- نقش ارتباطات در نهادهای آموزشی و فرهنگی

- فرایند ارتباطات و مؤلفه‌های اصلی آن

- انواع ارتباطات، موانع و محدودیت‌ها

- فنون و روش‌های ارتباطات

- مهارت‌های ارتباطی

- هنر مدیریت

- مفاهیم و نظریه‌های سازمان و مدیریت

- اصول و مبانی مدیریت

- سبک‌های مدیریتی

- مهارت‌های مدیریتی

- مدیریت اثر بخش نهادهای آموزشی و فرهنگی

- ویژگی‌های مدیران آموزشی و فرهنگی

- وظایف مدیران آموزشی و فرهنگی (مخاطب‌شناسی، نیازسنجی، هدفگذاری و برنامه‌ریزی، بسیج منابع و

امکانات، نظارت و ارزیابی)

- نهادها و سازمان‌های آموزشی و فرهنگی (ساختار و روش‌ها و ترکیب منابع، فرصت‌ها و چالش‌های

مدیریتی و...)

- ساماندهی نقش‌های فرهنگی و آموزشی

- سبک‌ها و مهارت‌های مدیریتی در محیط‌های آموزشی و فرهنگی

منبع پیشنهادی:

- متن آموزشی مرکز با عنوان «مدیریت آموزشی»

شیوه‌های تبلیغ

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مفاهیم، اهداف و ابزار نوین تبلیغ و جریان‌های تبلیغی، و نیز آشنایی با ظرفیت‌های موجود در مکتب اسلام جهت بهره‌برداری از شیوه‌های جدید تبلیغ و بایدهای امروز در جریان تبلیغ.

سرفصل دروس:

- آشنایی با مفاهیم و اصطلاحات کلیدی (مروری مختصر بر مفاهیم جدید و روزآمد در عرصه‌ی تبلیغ از جمله رسانه و اقسام آن، امپریالیسم تبلیغی و...)
- تاریخچه و سیر تحول در تبلیغ (تأکید بر دانش جدید و تحول تکنولوژیکی در تبلیغ و...)
- ماهیت‌شناسی رسانه‌های جمعی (با تأکید بر محدودیت‌ها، اقتضائات و...)
- جریان‌شناسی تبلیغ در جهان معاصر (مسیحیت و تبشیر، صهیونیسم خبری، امپریالیسم تبلیغی، فراماسونری و تأکید بر روش‌ها و اهداف و نتایج آن‌ها و...)
- ظرفیت‌های اسلام در زمینه‌ی بهره‌برداری از شیوه‌ها و ابزار نوین تبلیغ (با تأکید بر نقد نوع استفاده‌ها و بیان رسانه‌های برتر از قبیل: مشافهه، سخنرانی، کتاب و...)
- پیش‌نیازهای ورود به عرصه‌ی جدید تبلیغ در جهان معاصر (با تأکید بر ارائه راه کارهای مقابله با جریان‌های تبلیغی و ارائه راه کارهای درخشش و حذف محدودیت‌ها و موانع)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- ۱- امپریالیسم تبلیغی یا تبلیغات بین‌المللی؛ محمد علی العوینی، ترجمه محمد سپهری
- ۲- پژوهش در تبلیغ؛ محمد تقی رهبر

- فرعی:

- ۱- مبانی تبلیغ؛ محمد حسن زورق
- ۲- اهمیت و ضرورت تبلیغات؛ احمد رزاقی
- ۳- خلاصه مقالات تبلیغ و تبلیغات؛ احمد رضا حیدری
- ۴- تاریخ فلسفه نشر اسلام؛ ابوالفضل عزتی

راه کارهای اجرایی:

- از آنجا که درس یک‌واحدی است، ضرورت دارد استاد مربوط با آرایه‌ی طرح درس جامع و فشرده، از فرصت کم، بیشترین استفاده را نموده، با پرسش و پاسخ درس را تقویت نموده، زمینه‌ی پیگیری بحث را در دانش‌پژوهان فراهم آورد.

علوم سیاسی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با فاهیم، مسائل و موضوعات اصلی علوم سیاسی.

سرفصل دروس:

- کلیات

- تعریف علم سیاست؛ هدف، روش و قلمرو علم سیاست

- تاریخچه علم سیاست

- گرایش‌های تخصصی علم سیاست

- جایگاه علم سیاست

- مفاهیم اساسی علوم سیاسی

- قدرت، دولت، کشور، حکومت، نظام سیاسی

- ساختار نظام سیاسی

- ساختار قدرت؛ تفکیک قوا- نهادهای سیاسی داخلی و خارجی - احزاب و گروه‌های سیاسی - جامعه مدنی

- فرهنگ و رفتار سیاسی

- عناصر فرهنگ سیاسی - تأثیرات فرهنگ بر رفتار سیاسی

- ایدئولوژی سیاسی

- تفاوت ایدئولوژی سیاسی با فلسفه‌ی سیاسی و نظریه‌ی سیاسی، اندیشه‌های سیاسی - معرفی

مهم‌ترین ایدئولوژی‌های سیاسی

- انقلاب و جنبش‌های سیاسی اجتماعی

- تعریف انقلاب و تفاوت آن با کودتا و رفرم - انواع انقلاب‌ها

منابع پیشنهادی:

۱- آشنایی با علم سیاست؛ کارلتون کلایمرو دی، ترجمه بهرام ملکوتی

۲- بنیادهای علم سیاست؛ دکتر عالم

۳- اصول سیاست؛ موریس دوورژه

تعلیم و تربیت اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مباحث کاربردی تعلیم و تربیت و بکارگیری و استفاده از این مباحث در زندگی فردی، خانوادگی اجتماعی و نیز ایجاد علاقه و انگیزه در فراگیران نسبت به مباحث تعلیم و تربیت اسلامی.

سرفصل دروس:

- کلیات و مفاهیم شامل: تعلیم و تربیت اسلامی و عناصر آن، مربی (انواع و سطوح مختلف آن)، متربی (موضوع تربیت).

- حوزه‌ها و ساخت‌های تعلیم و تربیت اسلامی شامل: (جسمانی، اخلاقی، عقلانی، دینی، اعتقادی - عبادی) اجتماعی، سیاسی، خانوادگی و جنسی)

- ابعاد و ویژگی‌های انسان به عنوان موضوع تربیت

- ابعاد شامل: (شناختی، عاطفی و رفتاری)

- ویژگی‌ها شامل: (تربیت‌پذیری، حقیقت‌جویی، آزمنندی، عجز بودن و...)

- اهداف تربیت اسلامی در ساحت‌های گوناگون جسمانی، عقلانی، اخلاقی و...

- اصول تربیت اسلامی (بایدها و نبایدهای کلی در امر تربیت مثل اصل تکلم متربی، اصل هماهنگی عوامل

تربیت و...)

- عوامل تربیت شامل (خانواده، احزاب و گروه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی و...)

- شیوه‌های تربیت اسلامی شامل: (عادت‌تمرین، نصیحت، موعظه، تشویق و تنبیه، رایه‌ی الگو و...)

- مراحل تربیت اسلامی شامل: (دوره‌ی قبل از تولد، کودکی، نوجوانی، جوانی و...)

منابع پیشنهادی:

۱- درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی؛ دفتر همکاری حوزه و دانشگاه

۲- نگاهی دوباره بر تربیت اسلامی؛ خسرو باقری

۳- درآمدی بر نظام تربیتی اسلامی؛ محمد علی حاجی ده‌آبادی

۴- تعلیم و تربیت اسلامی؛ علی شریعتمداری

نیازهای منطقه‌ای

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: کلام تطبیقی (۱ و ۲)

هدف: آشنایی با مهم‌ترین شبهات علیه دین و مذهب و تسلط نسبت به مباحث خاص منطقه‌ای و پاسخ‌گویی آن‌ها.

سر فصل دروس:

- کلیات (شناخت دین، دامنه و قلمرو آن)
- دین و مقتضیات زمان (و انتظار بشر از دین)
- دین و اجتماع (دنیا و سیاست و...)
- دین و عقلانیت
- دین و حقوق انسان‌ها (حقوق زن، آزادی بیان و...)
- فرق انحرافی (بابیه، بهائیه، قادیانی، غلات)
- و دیگر موضوعات منطقه‌ای به پیشنهاد فراگیران

منابع پیشنهادی

- ۱- احتجاج؛ طبرسی
- ۲- فلسفه الهی؛ علامه طباطبایی (ره)
- ۳- شروح نهج البلاغه
- ۴- دین‌شناسی؛ آیت‌ا... جوادی آملی
- ۵- شریعت در آیینه معرفت؛ آیت‌ا... جوادی آملی
- ۶- مبانی کلامی اجتهاد؛ مهدی هادوی تهرانی
- ۷- انتظار بشر از دین؛ آیت‌ا... جوادی آملی
- ۸- قلمرو دین؛ حسنعلی اکبریان حسن‌زاده
- ۹- جامعیت و کمال دین؛ علی ربانی گلپایگانی
- و...

راه کارهای اجرایی:

- استاد، با نظرخواهی از دانش پژوهان، اهمّ موضوعات پیشنهاد شده را انتخاب و تدریس خواهد کرد.
- تحقیق و یا کنفرانس در این درس توصیه می‌شود.

کلام تطبیقی (۱)

تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری
پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مسایل کلامی مذاهب اسلامی به صورت مقارنه‌ای.

سرفصل دروس:

- کلیات (تعریف کلام، کلام تطبیقی، مذاهب اسلامی و تبیین پیشینه‌ی کلام مقارنه‌ای و...)
- توحید و صفات
- معنی‌شناسی صفات خداوند
- توحید صفاتی (عینیت یا زیادت صفات با ذات)
- توحید و شرك در الوهیت
- توحید و شرك در عبادت
- عدل الهی
- عدل الهی در دیدگاه مذاهب اسلامی
- قضا و قدر الهی
- جبر و اختیار
- بدا در کتاب و سنت
- نبوت و امامت
- عصمت پیامبران
- نصب وصی و جانشین (از سوی پیامبر اسلام ﷺ)
- امامت (از اصول دین یا فروع دین بودن)
- مصادیق اثنا عشر خلیفه
- مهدویت در اسلام
- معاد
- برزخ
- شفاعت
- خلود در جهنم

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

۱- کلام تطبیقی (متن آموزشی مرکز)

- فرعی:

۱- الهیات: استاد سبحانی

۲- مقالات الاسلامیین؛ اشعری

۳- المطالب العالیة؛ فخر رازی

۴- الملل و النحل؛ شهرستانی

۵- بحوث في الملل و النحل؛ استاد سبحانی

راه کارهای اجرایی:

۱- معرفی متون قدما در ارتباط با موضوع هر جلسه.

۲- ارایه‌ی تحقیق کلاسی از سوی دانش پژوهان.

۳- واگذاری مطالعه‌ی امور مقدماتی هر موضوع به دانش پژوهان.

۴- جمع بندی مباحث و ارایه‌ی رأی مختار از سوی استاد در هر جلسه.

کلام تطبیقی (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: کلام تطبیقی (۱)

هدف: آشنایی با مباحث کلامی مقارنه‌ای بین ادیان و موضوعاتی از مسایل جدید کلامی.

سرفصل دروس:

- کلیات (شامل: معرفی مسائل مشترک بین ادیان به ویژه دین اسلام و مسیحیت، محدوده‌ی مقارنه‌ای بودن موضوعات، روش اراییه‌ی مباحث تطبیقی و...)
- برخی از مسایل جدید کلامی در دیدگاه متکلمان ادیان
  - تعریف دین
  - خاستگاه دین
  - عقل و دین
  - زبان دین (زبان دینی)
  - پلورالیزم (کثرت‌گرایی دینی)
  - برخی از براهین خداشناسی در دیدگاه متکلمان ادیان
    - برهان صدیقین و برهان وجودی
    - برهان نظم
    - برهان فطرت و اجماع عام
    - برهان امکان و وجوب

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - ۱- کلام تطبیقی (متن آموزشی مرکز)
- فرعی:
  - ۱- فلسفه دین؛ علامه جعفری
  - ۲- فلسفه دین؛ آیت‌الله جوادی آملی
  - ۳- مسایل جدید کلامی؛ استاد سبحانی

۴- فلسفه دین؛ جان هیک

۵- علم و دین؛ ایان باربور

۶- عقل و اعتقاد دینی؛ مایکل پترسون و دیگران

۷- کلام جدید؛ خسرو پناه

راه کارهای اجرایی:

- ۱- واگذاری مطالعات بخشی از موضوعات به دانش پژوهان.
- ۲- معرفی کتاب‌هایی که متکلمان مسلمان و مسیحی در موضوعات مربوط تدوین کرده‌اند.
- ۳- انجام تحقیق کلامی از سوی دانش پژوهان.
- ۴- آرایه‌ی کنفرانس از سوی دانش پژوهان.

(ب)

دروس تخصصی

فرقه‌های شیعی

تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری
پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی فرقه‌های شیعی و منتسب به شیعه و تعامل آن‌ها با یکدیگر.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (فرقه، شیعه و غلو و...)

- تاریخچه فرقه‌گرایی و اختلاف در شیعه

- علل فرقه‌گرایی در شیعه

- فرقه‌های شیعی

- امامیه اثنی عشریه

- تاریخچه

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی، کلامی)

- تعامل با فرقه‌های دیگر شیعی و سنی

- اجمالی از وضعیت کنونی

- کیسانیه

- تاریخچه

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی، کلامی)

- تعامل با فرقه‌ها دیگر شیعی و سنی

- اجمالی از وضعیت کنونی

- زیدیه

- تاریخچه (با اشاره به انشعابات)

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی، کلامی)

- تعامل با دیگر فرقه‌ها و گروه‌های دیگر

- اجمالی از وضعیت کنونی

- اسماعیلیه

- تاریخچه (با تکیه بر انشعابات)

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی کلامی)

- تعامل با دیگر فرقه‌ها و گروه‌ها

- اجمالی از وضعیت کنونی

- واقفیه

- تاریخچه (با اشاره به نو واقفیه)

- عقاید (با تکیه بر عقاید سیاسی، کلامی)

- تعامل با امامیه

- شیخیه (توضیح آنکه گرچه یکی از زیر شاخه‌های فرقه امامیه است اما به دلیل اهمیت جداگانه ذکر شده است)

- تاریخچه

- عقاید

- تعامل با شیعه امامیه

- اجمالی از وضعیت کنونی

- فرقه‌های انحرافی و مرتد منسوب به شیعه

- غالیان

- تاریخچه

- عقاید

- دیدگاه امامیه درباره‌ی آنها

- فرقه‌های صوفی

- تاریخچه

- عقاید

- دیدگاه امامیه درباره‌ی آنها

- بهائیت و بابیه

- تاریخچه

- عقاید دیدگاه امامیه درباره‌ی آنها

منابع پیشنهادی:

۱- فرق الشیعه؛ نوبختی

۲- المقالات و الفرق؛ اشعری

۳- مقالات الاسلامین؛ اشعری

- ۴- الفرق بين الفرق؛ بغدادی
۵- الملل و النحل؛ شهرستانی
۶- الفصل؛ ابن حزم ظاهری
- کتب تاریخ عمومی مانند: تاریخ الطبری، الکامل؛ ابن اثیر
- کتاب‌های تاریخ محلی مانند الخطط مقریزی
- منابع جدید:

- ۱- مکتب‌ها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه؛ مادلونگ، ترجمه جواد قاسمی
۲- بحوث في الملل و النحل؛ جعفر سبحانی
۳- تاریخ اسماعیلیه؛ هاجسن، ترجمه فریدون بدره‌ای
۴- تاریخ و عقاید اسماعیلیه؛ فرهاد دفتری
۵- مقاله اسماعیلیه؛ دایرة المعارف بزرگ اسلامی
۶- مقالات اسماعیلیه؛ مرکز مطالعات ادیان و مذاهب
۷- الواقفیه ریاحر؛ حبیب الناصری الزیدید
۸- علویان طبرستان
۹- فرهنگ فرق اسلامی؛ مشکور
۱۰- تاریخ شیعه و فرقه‌های اسلام؛ مشکور
۱۱- دایرة المعارف تشیع

دولت‌های شیعی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت دولت‌های شیعی در غرب و شرق اسلامی و بررسی زمینه‌های پیدایی سقوط آن‌ها و سیر تاریخی آنان.

سرفصل دروسی:

- مفاهیم (دولت، شیعه، دولت‌های شیعی و ...)
- دولت‌های غرب اسلامی (زمینه‌ها و عوامل پیدایی، سیر تاریخی، اقدامات، زمینه‌ها و عوامل ضعف و سقوط)
  - ادرسیان
  - فاطمیان
  - بنی حمود اندلس
- دولت‌های شرق اسلامی (زمینه‌ها و عوامل پیدایی، سیر تاریخی، اقدامات، زمینه‌ها و عوامل ضعف و سقوط)
  - زیدیان یمن (قاسمی، صلیحی و ...)
  - علویان طبرستان
  - حمدانیان
  - آل بویه
  - اسماعیلیه ایران
  - سربداران
  - صفویه

منابع پیشنهادی:

- ۱- خاندان‌های حکومتگر؛ استانی لنین پل
- ۲- سلسله‌های اسلامی؛ علویان طبرستان
- ۳- آل بویه؛ فقیهی
- ۴- تاریخ اسلام؛ کمبریج
- ۵- تاریخ عرب؛ فیلیپ حتی
- ۶- الکامل؛ ابن اثیر
- ۷- تاریخ طبری
- ۸- دولت سربداران
- ۹- تاریخ دولت صفویان؛ نصرالله فلسفی
- ۱۰- تاریخ دولت فاطمی

متون تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱ واحد نظری ۱ واحد عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: دست‌یابی به مهارت در خواندن و استفاده از متن‌های اصلی تاریخ.

سرفصل دروس:

- متون کهن

- تخصصی (مانند صبح‌العشی، الفهرست و...)

- عام (عمومی مانند طبری، مروج الذهب، محلی مانند تاریخ بغداد، جغرافیایی مانند معجم البلدان و...)

- تحقیقات جدید

منابع پیشنهادی:

- منابع در سرفصل آمده است

راه کارهای اجرایی:

- تئوری و کار عملی در کلاس

مراکز تشیع

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: شناخت مراکز مهم شیعی یا مراکزی که دارای مکتب فکری و قدرت سیاسی خاصی برای شیعه است.

سرفصل دروس:

- مفاهیم (شیعه، مراکز تشیع و...)
- شرق اسلامی
  - شبه جزیره عربستان (مدینه، یمن، بحرین و...)
  - عراق (کوفه، نجف، بغداد، حله و...)
  - شام (سوریه، جبل عامل و...)
  - ایران (قم، اصفهان، ری، خراسان، طبرستان و...)
  - هند
- غرب اسلامی
  - مصر
  - مغرب
  - اندلس

منابع پیشنهادی:

- ۱- تاریخ الدعوة الاسماعیلیه؛ مصطفی غالب
- ۲- تاریخ قم؛ قمی
- ۳- مع علماء النجف؛ غروی
- ۴- دولت زیدیه در یمن
- ۵- الشیعة فی مصر؛ مراغی
- ۶- دین و دولت در عصر صفوی؛ شیرین بیانی
- ۷- تاریخ تشیع در ایران؛ رسول جعفریان
- ۸- آل بویه؛ فقیهی
- ۹- آل بویه؛ کرمر
- ۱۰- دولت حمدانیان؛ فیصل سامر
- ۱۱- قرمطیان در مصر؛ ناصری

زبان تخصصی (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: زبان عمومی

هدف: توانمند ساختن دانش پژوهان برای استفاده از متون تخصصی تاریخ اسلام به زبان انگلیسی.

سرفصل دروسی:

- ترجمه برخی متون دایرة المعارف و کتاب‌هایی که به زبان انگلیسی درباره‌ی تاریخ اسلام نوشته شده است. انتخاب این قسمت‌ها توسط اساتید محترم صورت می‌گیرد.

زبان تخصصی (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: (زبان تخصصی (۱))

هدف: توانمند ساختن دانش پژوهان برای استفاده از متون تخصصی تاریخ اسلام به زبان انگلیسی.

سرفصل دروس:

- ترجمه برخی دایرة المعارف‌ها و کتاب‌هایی که در زبان انگلیسی درباره‌ی تاریخ اسلام نوشته شده است. انتخاب این قسمت‌ها توسط اساتید محترم صورت می‌گیرد.

تفنیغ در آثار مستشرقان

تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری
پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با نگرش مستشرقان درباره‌ی شیعه و مراکز شیعه‌شناسی.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (تشیع، مستشرقان و...)
- تاریخچه شیعه‌شناسی در غرب
- زمینه‌ها و عوامل پیدایی شیعه‌شناسی در غرب
- محورهای شیعه‌شناسی در غرب، بررسی و نقد آن‌ها (فرقه‌ها، قیام‌ها، عرفان، تصوف شیعی و...)
- شیعه‌شناسان و آثار آنان (کلبرگ، مدلونگ، نولدکه، لمبتون، بروکلیمان و...)
- شیعه در دایرة المعارف‌ها
- مراکز شیعه‌شناسی
- تأثیر مطالعات شیعه‌شناسی غرب بر شیعه‌شناسی در شرق اسلامی
- تأثیر انقلاب اسلامی بر شیعه‌شناسی در غرب

منابع پیشنهادی:

- ۱- موسوعة المستشرقین؛ بدوی
- ۲- الاستشراق؛ ادوارد سعید
- ۳- المستشرقون و مصادر التشريع؛ النشمی
- ۴- اسلام از دریچه چشم مسیحیان؛ مینوی
- ۵- المستشرقون؛ العقیقی
- ۶- اسلام شناسی در اروپا؛ فوک

تاریخ حوزه‌ها و مرجعیت شیعی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت حوزه‌های شیعی و سیر تحوّل آن و مسأله‌ی مرجعیت.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (حوزه، مرجعیت، مجتهد و...)
- پیشینه‌ی آموزش‌های دینی شیعی در عصر ائمه (علیهم‌السلام)
- پیدایی و سیر تحوّل حوزه‌ها
- عراق (کوفه، بغداد، نجف، حلّه و...)
- شام (جبل عامل، حلب و...)
- ایران (قم، ری، اصفهان و...)
- مسایل آموزشی در حوزه‌ها
- مواد درسی، مراحل تحصیل، اجازه‌های اجتهاد، روش‌های تدریس (روش سامرایی و نجفی)
- منابع مالی حوزه‌ها (موقوفات، خمس، کمک‌های مردمی، کمک‌های حکومتی و...)
- مرجعیت (سیر تحوّل، نقش و کارکرد آن)
- حوزه‌های علمیه در دوره‌ی معاصر (کارکردها، تعامل با حکومت، دیدگاه‌های اصلاحی درباره حوزه‌ها و مرجعیت (شهید مرتضی مطهری، شهید صدر و...))

منابع پیشنهادی:

- ۱- المفصل؛ جواد علی
- ۲- فهرست؛ ابن ندیم
- ۳- تاریخ نگارش‌های عربی؛ سزگین
- ۴- سازمان روحانیت؛ شهید مرتضی مطهری
- ۵- امام صادق (علیه‌السلام) و مذاهب اربعه
- ۶- تشیع در خراسان
- ۷- مجموعه مقالات کنگره علامه مجلسی
- ۸- حیات فکری و سیاسی امامان شیعه؛ جعفریان
- ۹- روحانیت در تشیع
- ۱۰- برخی آثار شهید صدر

شیعه و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مظاهر و مراکز تمدنی شیعه و نقش شیعه در بازسازی تمدن اسلامی

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (تمدن اسلامی، شیعه)

- آموزه‌های شیعی

- آموزه‌های خاص شیعی (امامت، انتظار و مهدویت، تقیه)

- انمه «بیتنا» و تمدن اسلامی

- شیعه و مظاهر تمدن اسلامی

- علوم

- فنون

- معماری و شهرسازی

- تشکیلات

- نهادها و مراکز تمدنی شیعه

- نهادها

- حوزه‌های علمیه

- دارالعلم‌ها

- کتابخانه‌ها

- تکایا و حسینیه‌ها

- مراکز (قاهره، قم، نجف، ری، بغداد و...)

- نقش دولت‌های شیعی در رشد و شکوفایی تمدن اسلامی

- آل بویه

- فاطمیان

- صفویه

- دولت‌های یمن

- اندیشه‌های معاصر شیعی و بازسازی تمدن اسلامی

- سیدجمال الدین اسدآبادی

- شهید صدر

- شهید مرتضی مطهری

- امام خمینی (ره)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- ۱- تأسیس الشيعة لعلوم الاسلام؛ سید حسن صدر
- ۲- اعیان الشيعة؛ علامه شرف الدین عامل
- ۳- الذریعة الی تصانیف الشيعة؛ شیخ آغا بزرگ طهرانی
- ۴- دانش مسلمین
- ۵- مفاخر اسلام؛ علی دوانی
- ۶- خدمات متقابل اسلام و ایران؛ شهید مرتضی مطهری
- ۷- علم و تمدن در اسلام؛ سید حسین نصر
- ۸- دایرة المعارف الشيعة؛ سید حسن امین
- ۹- الفهرست؛ ابن ندیم

تاریخ نگاری تشیع

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با خاستگاه‌های تاریخ نگاری تشیع و روش‌ها و مکتب آنان و مهم‌ترین مورخان شیعی تذکر: تشیع به معنی عام مورد نظر است.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (تشیع، تاریخ نگاری و...)
- اهمیت تاریخ از دیدگاه ائمه علیهم‌السلام
- جایگاه تاریخ نزد شیعه
- خاستگاه‌های تاریخی تشیع
- مسیر تاریخ نگاری در عصر ائمه علیهم‌السلام (با توجه به فرقه‌های مختلف شیعه مانند امامیه - زیدیه - اسماعیلیه)
- روش‌های تاریخ نگاری شیعه
- ویژگی‌های مکتب تاریخ نگاری
- گونه‌های تاریخ نگاری شیعه (تراجم، رجال، مناقب‌نویسی، سیره‌نویسی، عمومی، محلی، (نسب‌نویسی، مقتل‌نویسی و ...)
- برجسته‌ترین مورخان و کتب تاریخی شیعی

منابع پیشنهادی:

- ۱- تاریخ نگاری در اسلام؛ روزنتال
- ۲- الاعلام بالتواریخ لمن ذم التاریخ؛ سخاوی
- ۳- المختصر فی علم التاریخ؛ کافی جی
- ۴- الشماریخ فی علم التاریخ؛ سیوطی
- ۵- تاریخ نگاری در اسلام؛ سجادی
- ۶- علم تاریخ در گستره تمدن اسلامی؛ آینه‌وند
- ۷- کلیه منابع تاریخ اسلام مانند تاریخ طبری - تاریخ یعقوب - ارشاد شیخ مفید و...

شناخت ماخذ

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱ واحد نظری ۱ واحد عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: شناخت منابع مهم تاریخ تشیع.

سرفصل دروس:

- مفاهیم (ماخذ، تشیع، منابع عام، منابع خاص و...)
- ماخذ شناسی‌ها
- فهرست‌ها (فهرست ابن ندیم، فهرست شیخ طوسی، فهرست نجاشی و...)
- کتابشناسی‌ها (الذریعه، کشف الظنون و ذیل‌های آن، کتابشناسی تاریخ ائمه علیهم‌السلام معجم المورخین)
- منابع عام
- تاریخ‌های عمومی (یعقوبی، المنتظم، مروج الذهب و...)
- تاریخ‌های محلی (تاریخ سیستان، تاریخ نیشابور، تاریخ قم، تاریخ طبرستان، اخبار اصفهان و...)
- تاریخ‌های دودمانی
- متنوع مانند فتوح ابن اعثم
- تراجم و رجال
- طبقات نگاری (طبقات خلیفه بن خیاط، طبقات ابن سعد)
- منابع خاص
- امامان شیعه (تاریخی، کلامی، حدیثی و...) مانند مناقب ابن شهر آشوب، ارشاد شیخ مفید،...
- رجال شیعی (رجال نجاشی، رجال کشی و...)
- دولت‌های شیعی (اتعاض الحنفاء، التاج فی دولة الدیلم و...)
- مقاتل نویسی (مقاتل طالبین، مقتل خوارزمی، مقتل ابی مخنف و...)
- مراکز شیعی (تاریخ قم، تاریخ نیشابور و...)
- فرقه‌های شیعی (نوبختی و...)
- مطالعات جدید
- مستشرقان مسلمان (دایرة‌المعارف‌ها، تک نگاری‌های و...)
- آثار و کتیبه‌ها (مساجد، مزارها، کتیبه‌ها، حوزہ‌ها و...)

دانشمندان شیعی و مهم ترین آثار علمی مکتوب

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت دانشمندان شیعه در رشته های حدیث، کلام، تفسیر، فلسفه، فقه، اصول، رجال و...

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (شیعه، دانشمندان و...)

- دوره ائمه علیهم السلام (جابر، محمد بن مسلم و...)

- محدثان (کلینی / کافی، صدوق / من لایحضره الفقیه، طوسی / تهذیب و استبصار، مجلسی / بحار و...)

- متکلمان (مفید / تصحیح الاعتقادات، سید مرتضی / الشافی، خواجه طوسی / تجرید الاعتماد و...)

- مفسران (قمی / تفسیر، عیاشی / تفسیر، طوسی / تبیان، طبرسی / مجمع البیان، علامه طباطبائی / المیزان و...)

- فیلسوفان (میر داماد / قبسات، ملاصدر / الحکمة المتعالیه، سبزواری / شرح منظومه، علامه طباطبائی / اصول فلسفه و...)

- فقیهان و اصولی ها (ابن ابی عقیل، ابن جنید، شیخ مفید المقنعه، شیخ طوسی / المبسوط، ابن ادریس / السرائر محقق

حلی / شرایع، علامه حلی / مختلف، نجفی / جواهر، شیخ انصاری / مکاسب و...)

- رجالی ها و ترجمه نویسان (کشّی / رجال کشّی، نجاشی / رجال نجاشی، طوسی / رجال طوسی و فهرست، ابن

غضائری / کتاب الضعفاء، خوبی / معجم رجال الحدیث، خوانساری / روضات الجنات عاملی / اعیان الشیعة و...)

منابع پیشنهادی:

۱- فهرست ابن ندیم

۲- اعیان الشیعة؛ عاملی

۳- الذریعة؛ تهرانی

۴- طبقات اعلام الشیعة؛ تهرانی

۵- تأسیس الشیعة؛ سید حسن صدر

۶- آثار الشیعة الامامیه؛ جواهری

۷- ریاض العلماء؛ افندی

۸- مفاخر اسلام؛ علی دوانی

۹- دانشنامه ایران و اسلام

۱۰- دایرة المعارف بزرگ اسلامی

۱۱- علم الحدیث؛ مدیر شانه چی

۱۲- کتابخانه ابن طاووس؛ اتان کلبرگ

شیعه در جهان امروز

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با وضعیت سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شیعه در جهان کنونی و فرصت‌های فراروی آن‌ها.

سرفصل دروس:

- جغرافیای انسانی (پراکندگی، میزان جمعیت، اقلیت‌ها و...)
- اوضاع سیاسی (دولتها، احزاب و جمعیت‌ها، شخصیت‌ها و...)
- اوضاع فرهنگی و علمی (حوزه‌ها، دانشگاه‌ها، سواد، مطبوعات (خبرگزاری‌ها، دانشمندان و...))
- اوضاع دینی مذهبی (فرقه‌ها، اماکن، شخصیت‌های مذهبی و مراجع و...)
- اوضاع اقتصادی (منابع طبیعی، شرکت‌ها، صادرات، واردات و...)
- تهدیدها و فرصت‌ها (اختلاف و واگرایی، توطئه‌ها، امکانات، نیروها، اندیشه‌های شیعی، افراطی‌گری، تهاجم فرهنگی و...) با تقسیم داخلی و خارجی بودن این تهدیدات و فرصت‌ها

منابع پیشنهادی:

- ۱- جهان اسلام؛ مرتضی اسعدی
- ۲- سرزمین اسلام؛ گلی زواره
- ۳- کتاب‌های وزارت امور خارجه درباره کشورهای اسلامی

تاریخ اندیشه سیاسی شیعه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: بررسی اندیشه سیاسی شیعه به ویژه شیعیان امامی تا پایان دوره‌ی معاصر.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (خلافت، امامت، سلطنت، نیابت، ولایت فقیه، مشروعیت و...)
- پیشینه‌ی اندیشه سیاسی قبل از اسلام (یونان، ایران، روم)
- اندیشه‌ی سیاسی غیر شیعی (خوارج، مرجئه، معتزله، اهل حدیث، اشاعره و...)
- اندیشه‌ی سیاسی شیعه تا دوره‌ی معاصر
- امامت (امامیه، زیدیه، اسماعیلیه)
- نیابت
- نیابت خاصه
- نیابت عامه (سلطان عادل، مشروعیت سلطان، ولایت فقیه و...)
- اندیشه سیاسی شیعه در دوره معاصر
- دوره‌ی مشروطه (رساله‌های سیاسی، نائینی، شیخ فضل‌ا... نوری)
- دوره‌ی جمهوری اسلامی (امام خمینی ره و نظریه ولایت فقیه، مردم سالاری دینی)

منابع پیشنهادی:

- ۱- تشیع در مسیر تاریخ؛ جعفری
- ۲- تاریخ الشیعة؛ مظفر
- ۳- الشیعة و الحاکمون؛ مغنیه
- ۴- التشیع، نشوء، مراحل و مقوماته؛ الغریفی
- ۵- الاحزاب المعارضة السياسية؛ ولهاوزن
- ۶- تاریخ اسماعیلیان در ایران؛ ولادیمیرو
- ۸- دایرة المعارف تشیع
- ۹- تشیع و مشروطیت؛ حائری
- ۱۰- اسماعیلیان در تاریخ؛ دفتری
- ۱۱- تاریخ خلفای فاطمی
- ۱۲- فرق الشیعة؛ نوبختی
- ۱۳- مقالات الاسلامیین؛ اشعری
- ۱۴- الملل و النحل؛ شهرستانی
- ۱۵- فرهنگ فرق اسلامی؛ مشکور

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بسم تعالی

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۲/۴۶۴۲

دستورالعمل اجرایی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی
دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد
مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند بر اساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی دو، سه یا چهار واحد از سقف و با رعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:
  - ۲-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
  - ۲-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدها در دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد و برای دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.
  - ۲-۳: آن دسته از دانشجویانی که در مشمول بند ۲-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
    - الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجوی، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
    - ب: در سبانی در برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان در سبها را قبلاً گذرانده است، بر اساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.
    - ج: گذراندن در سبانی از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن درس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
    - د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی فنی و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۵ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مقرر جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۲ در مورد دستورالعمل اجرایی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا چاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

معاونت محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و

رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمائید به واحدهای مجری ابلاغ نماید.

سید محمد کاظم نائینی

دبیر ای عالی برنامه ریزی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بررسی

تاریخ: ۱۳۷۳/۱۱/۲۴

شماره: ۲۳/۲۴۴۹

پیوست

حداقل و حداکثر واحدهای درسی در مقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۳/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۳/۱۱/۹)

شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری روی برنامههای آموزشی، حذف، دروس ناموفق و واحدهای غیر ضرور و ادغام شاخهها در بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردند.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد
۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد و حداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختصاص به پایان نامه دارد).

۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶- دورههای دکتری Ph. D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۲۰ واحد می تواند اختصاص به رساله داشته باشد.

در اینصورت:

الف: گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضرور، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب: این تقلیل واحدها و برنامههای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۳-۷۴ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج: دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۳ نیز میتوانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند، در این صورت تطبیق واحدها و دروس با برنامههای جدید حسب مورد برعهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحصیلات تکمیلی مؤسسه ذیربط است.

رای صادره در جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقلیل واحدهای درسی در مقاطع مختلف تحصیلی منجیح است به اجرا و اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد رضا شامی کلیایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

سید محمد کاظم نائینی

مدیر شورای عالی برنامه ریزی